

NHỮNG GIÁ TRỊ TIÊU BIỂU CỦA DI TÍCH QUỐC GIA ĐẶC BIỆT RỪNG TRẦN HƯNG ĐẠO HUYỆN NGUYỄN BÌNH, TỈNH CAO BẰNG

I BUI CẨM ANH

Email: buicamanh1996@gmail.com

Học viên K13- Ngành Quản lý văn hóa Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương

TYPICAL VALUES OF SPECIAL NATIONAL MONUMENTS TRAN HUNG DAO FOREST, NGUYEN BINH DISTRICT, CAO BANG PROVINCE

TÓM TẮT

Rừng Trần Hưng Đạo ở huyện Nguyễn Bình, tỉnh Cao Bằng được công nhận là di tích quốc gia đặc biệt. Với những giá trị tiêu biểu về văn hóa, lịch sử, khoa học rừng Trần Hưng Đạo có ý nghĩa vô cùng to lớn đối với người dân địa phương và tỉnh Cao Bằng. Sử dụng phương pháp khảo sát, điền dã tác giả đã giới thiệu khái quát về di tích và những giá trị tiêu biểu về văn hóa, lịch sử, khoa học để khẳng định vị trí của rừng Trần Hưng Đạo trong tiến trình phát triển của tỉnh Cao Bằng.

Từ khóa: Giá trị tiêu biểu, di tích cấp quốc gia, rừng Trần Hưng Đạo

ABSTRACT

Tran Hung Dao forest in Nguyen Binh district, Cao Bang province is recognized as a special national relic. With typical values of culture and history, Tran Hung Dao forest science has great significance for local people and Cao Bang province. Using survey and field methods, the author gave an overview of the relic and typical values of culture, history and science to confirm the position of Tran Hung Dao forest in the development process of Vietnam. Cao Bang province.

Keywords: Typical values, national relics, Tran Hung Dao forest

1. Giới thiệu khái quát về di tích

Di tích quốc gia đặc biệt Rừng Trần Hưng Đạo, huyện Nguyễn Bình, tỉnh Cao Bằng nằm ở phía Tây Nam và cách thành phố Cao Bằng khoảng 50km, được phân bố trên địa bàn 02 xã: Tam Kim và Hoa Thám, huyện Nguyễn Bình. Di tích nằm trong hệ thống các di tích lịch sử cách mạng, lịch sử quân sự Việt Nam. Nơi diễn ra sự kiện thành lập Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân ngày 22/12/1944- tiền thân của Quân đội Nhân dân Việt Nam; Đội gồm 34 chiến sĩ, do đồng chí Võ Nguyên Giáp chỉ huy. Đội vừa mới thành lập đã giành thắng lợi lớn trong trận đánh đồn Phai Khắt ngày 25/12/1944 và đồn Nà Ngần ngày 26/12/1944, mở ra trang sử hào hùng của dân tộc ta và truyền thống “quyết chiến quyết thắng” của Quân đội Nhân dân Việt Nam. Đồng thời, đây cũng là nơi gắn liền với tên tuổi và hoạt động cách mạng thời kỳ 1941-1945 của Đại tướng Võ Nguyên Giáp - Người học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, một thiên tài quân sự, một vị tướng huyền thoại của chiến tranh du kích, chiến tranh Nhân dân. Khu di tích gồm 5 điểm di tích sau:

(1) Cụm di tích Rừng Trần Hưng Đạo

- Khu trung tâm Di tích

Tại sân trung tâm của di tích Rừng Trần Hưng Đạo, vị

trí trung tâm trang trọng nhất là bức phù điêu 34 chiến sĩ trong buổi lễ thành lập. Bức phù điêu được xây dựng năm 2004 nhân dịp kỷ niệm 60 năm ngày thành lập Quân đội Nhân dân Việt Nam (22/12/1944 - 22/12/2004). Bức phù điêu là công trình mỹ thuật hoành tráng, có giá trị như một tượng đài lưu niệm, biểu tượng cao quý, thiêng liêng về sự kiện lịch sử trọng đại của dân tộc.

Bên cạnh bức phù điêu là Đền thờ Đại tướng Võ Nguyên Giáp và 34 chiến sĩ Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân. Đền thờ là nơi Nhân dân cả nước và cán bộ, chiến sĩ lực lượng vũ trang thấp nén tâm nhang tri ân, tỏ lòng thành kính trước anh linh Đại tướng Võ Nguyên Giáp và 34 chiến sĩ Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân.

- Địa điểm thành lập Đội

Đây là nơi ghi dấu sự kiện thành lập Đội. Tại địa điểm này hiện nay, đã dựng một nhà bia trung tâm nhằm ghi dấu di tích và thể hiện lòng tôn kính của Nhân dân đối với thế hệ đàn anh của Quân đội Nhân dân Việt Nam.

Nhà bia trung tâm được xây dựng năm 1994, là một ngôi nhà bia giản dị nhưng uy nghi được dựng lên để

CULTURE

ghi lại những chứng tích hào hùng xưa. Nhà bia được dựng theo kiểu 2 tầng 8 mái, có các cột trụ đỡ mái. Vị trí trung tâm đặt bia ghi dấu sự kiện, bia có 4 mặt. Bia đá màu nâu sẫm, chữ vàng khắc toàn văn bản Chỉ thị thành lập Đội của Lãnh tụ Hồ Chí Minh; 10 lời thề danh dự do đồng chí Võ Nguyên Giáp đọc trong lễ tuyên thệ (sau này trở thành lời thề danh dự của Quân đội Nhân dân Việt Nam); Lễ thành lập và danh sách 34 chiến sĩ Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân.

- Dãy lán nghỉ và bếp ăn

Dãy nhà nghỉ và bếp ăn của Đội nằm cách nhà bia trung tâm khoảng 30 m, được xây dựng năm 1994, mô phỏng lán trại cũ của Đội. Đối diện lán nghỉ là dãy nhà bếp ăn của Đội. Tại đây, ngay sau buổi lễ thành lập, cả Đội đã tổ chức ăn bữa cơm nhạt không rau, không muối để nêu cao tinh thần quyết tâm chịu đựng gian khổ của người chiến sĩ cách mạng từ Nhân dân mà ra, vì Nhân dân mà chiến đấu.

- Mỏ nước phục vụ nước sinh hoạt

Mỏ nước - nơi các chiến sĩ Đội lấy nước sinh hoạt hàng ngày; mỏ nước hiện nay đã được xây dựng lại.

- Đỉnh Slam Cao

Đỉnh Slam Cao - nơi đồng chí Võ Nguyên Giáp và Ban chỉ huy Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân trực tiếp lên quan sát, đưa ra các phương án đánh đồn Phai Khắt, trận đánh đầu tiên, thắng lợi đầu tiên của Đội ngày 25/12/1944.

Trên đỉnh Slam Cao, hiện nay có đặt đài quan sát. Đài được xây dựng năm 2019 nhân dịp kỉ niệm 75 năm ngày thành lập Quân đội Nhân dân Việt Nam (22/12/1944 - 22/12/2019). Bên cạnh đài quan sát là tấm bia đá ghi dấu sự kiện. Đỉnh Slam Cao còn là khu vực viên dành cho du khách nghỉ chân để tận hưởng không khí trong lành và chiêm ngưỡng vẻ đẹp của những cánh rừng nguyên sinh.

(2) Hang Thẳm Khẩu

Hang Thẳm Khẩu nằm ở xóm Phai Khắt, xã Tam Kim, huyện Nguyên Bình. Đây là một hang đá ở lưng chừng núi nằm về phía Tây Bắc làng Phai Khắt. Hang Thẳm Khẩu sâu khoảng 03m, dài khoảng 12m. Trong giai đoạn 1941-1944, hang Thẳm Khẩu được sử dụng làm trạm liên lạc đưa cơm phục vụ cho các đồng chí hoạt động cách mạng, đặc biệt là nơi tập trung quân của Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân vào chiều ngày 24/12/1944, để chuẩn bị đánh đồn Phai Khắt, Nà Ngần.

(3) Đồn Phai Khắt

Đồn Phai Khắt nằm ở vị trí giữa làng Phai Khắt, xã Tam Kim, huyện Nguyên Bình, là nơi chứng kiến trận đầu ra quân của Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải

phóng quân ngày 25/12/1944 - chiến thắng đầu tiên của Đội dưới sự tổ chức chỉ đạo của Đảng. Chiến thắng đồn Phai Khắt đã mở màn cho truyền thống “trăm trận trăm thắng” của Quân đội Nhân dân Việt Nam.

Năm 1994, ngôi nhà được sử dụng làm nhà trưng bày chiến thắng Đồn Phai Khắt. Năm 2014, một số hiện vật trưng bày tại đồn Phai Khắt được đưa lên trưng bày tại Nhà trưng bày của Khu di tích Rừng Trần Hưng Đạo. Năm 2019, được bổ sung trưng bày một số hiện vật để phục dựng lại không gian sinh hoạt của tên đồn trưởng và lính đồng trong đồn Phai Khắt.

Hiện nay, bốn phía xung quanh đồn được dựng lại hàng rào bảo vệ, phía trong khuôn viên được trồng cây cảnh và một số cây ăn quả, phía sau là trạm gác bảo vệ đồn cũng được dựng mô phỏng lại.

(4) Đồn Nà Ngần

Đồn Nà Ngần thuộc xã Cẩm Lý, nay là xã Hoa Thám, huyện Nguyên Bình, cách đồn Phai Khắt khoảng 20km. Đồn Nà Ngần nơi ghi dấu trận đánh thứ 2 giành thắng lợi của Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân ngày 26/12/1944. Đồn nằm trên một đồi cao, địa thế hiểm trở, từ ngoài vào phải qua mấy thung lũng. Định chọn nhà ông Nông Văn Páo (tức Phó lý Páo), biến thành một đồn lính.

Nhà của Phó lý Páo là một ngôi nhà sàn 3 gian kiên cố nhất trong bản, có mấy lớp hàng rào vây kín xung quanh. Đồn Nà Ngần có 22 lính khổ đỏ, do hai tên sĩ quan người Pháp chỉ huy.

Sau khi ta chiếm đồn, vài tháng sau, ông Phó lý Páo đã chuyển dời hẩn ngôi nhà này sang một quả đồi khác. Hiện nay, ngôi nhà cũ không còn, tại địa điểm này đã dựng nhà bia ghi dấu chiến công oanh liệt của Đội.

(5) Di tích Vạ Phá

Di tích Vạ Phá thuộc xóm Bản Um, xã Tam Kim, huyện Nguyên Bình. Đây là một thung lũng rộng tương đối bằng phẳng ngay chân đồi Slam Khẩu, phía trước có thể nhìn thấy cánh đồng Bản Um và đường vào Khu di tích Rừng Trần Hưng Đạo, phía sau là đồi Slam Khẩu, đường xuống xã Thượng Ân (Ngân Sơn, Bắc Kạn). Là nơi kín đáo, xa dân, với vị trí “tiên khả dĩ công, thoái khả dĩ thủ”. Tại đây, vào tháng 2/1944, Tổng bộ Việt Minh Cao Bằng đã mở lớp huấn luyện đào tạo, bồi dưỡng cán bộ cho toàn tỉnh do các đồng chí Võ Nguyên Giáp, Lê Thiết Hùng phụ trách. Lớp huấn luyện quân sự là bước chuẩn bị về lực lượng, góp phần tích cực vào việc thành lập Đội Việt Nam Tuyên truyền Giải phóng quân.

Hiện nay, Vạ Phá còn dấu tích lán trại của lớp học

quân sự có diện tích khoảng 150m2, chiều dài khoảng 30m, chiều rộng khoảng 5m.

Năm 1993, Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo đã được Bộ Văn hóa – Thông tin (nay là Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) công nhận là Di tích cấp Quốc gia tại Quyết định số 68/VH-QĐ ngày 29/01/1993. Năm 2013, Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo đã được Thủ tướng Chính phủ công nhận là Di tích Quốc gia đặc biệt tại Quyết định số 2383/QĐ-TTg ngày 09/12/2013. Đây là niềm tự hào của Đảng bộ, Nhân dân các dân tộc tỉnh Cao Bằng, là sự ghi nhận của Đảng, Nhà nước với những đóng góp của quân và dân Cao Bằng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

2. Những giá trị tiêu biểu của Di tích Quốc gia đặc biệt rừng Trần Hưng Đạo

Di tích quốc gia đặc biệt rừng Trần Hưng Đạo còn nhiều giá trị trong đó tiêu biểu nhất là giá trị lịch sử, văn hóa và khoa học. Với những giá trị này rừng Trần Hưng Đạo đã được công nhận là Di tích Quốc gia đặc biệt.

*** Giá trị lịch sử**

Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo có giá trị đặc biệt quan trọng, là một trong những khu di tích có tầm quan trọng trong hệ thống các di tích về lịch sử quân sự cách mạng Việt Nam, gắn liền với cuộc đời và sự nghiệp hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh, của Đại tướng Võ Nguyên Giáp thời kỳ 1941 - 1945.

Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo là nơi vinh dự được chứng kiến buổi lễ thành lập Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân, tiền thân của Quân đội Nhân dân Việt Nam ngày nay.

Là nơi diễn ra nhiều sự kiện đặc biệt quan trọng liên quan đến vận mệnh của đất nước Việt Nam: Lễ thành lập Đội Việt Nam tuyên truyền giải phóng quân, đánh thắng hai trận đầu đồn Phai Khắt và Nà Ngàn ngày (25 - 26/12/1944), sau này đội phát triển trưởng thành và đã giành được nhiều thắng lợi mang lại độc lập cho dân tộc Việt Nam mà đỉnh cao là kết quả của cuộc Tổng khởi nghĩa Tháng Tám năm 1945 thành công, khai sinh ra nước Việt Nam dân chủ cộng hòa ngày 02/9/1945.

*** Giá trị văn hóa**

Khu di tích Rừng Trần Hưng Đạo là bảo tàng sống động về không gian và thời gian, lưu trữ những địa danh, hiện vật gắn liền với giai đoạn lịch sử đặc biệt quan trọng, có giá trị lịch sử đặc biệt quan trọng đối với cách mạng Việt Nam; gắn liền với sự nghiệp hoạt động cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đại tướng Võ Nguyên Giáp - người anh cả của lực lượng vũ trang cách mạng Việt Nam.

Là nơi tổ chức nhiều sự kiện sinh hoạt văn hóa vào các ngày lễ lớn của đất nước như ngày 22/12, ngày 30/04 hàng năm; Tổ chức nhiều sự kiện mang ý nghĩa chính trị về công tác giáo dục tư tưởng, truyền thống cách mạng cho các thế hệ người Việt Nam; Về truyền thống đấu tranh giành quyền tự do, độc lập cho Tổ quốc của Quân đội Nhân dân Việt Nam và các đồng chí hoạt động cách mạng, Nhân dân các dân tộc cả nước nói chung và Nhân dân các dân tộc tỉnh Cao Bằng nói riêng thời kỳ 1941 - 1945. Là nơi tưởng nhớ khắc ghi công lao to lớn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, của Đại tướng Võ Nguyên Giáp đối với dân tộc. Nơi Nhân dân thể hiện lòng tôn kính, ngưỡng mộ đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh, với Đại tướng Võ Nguyên Giáp và Quân đội Nhân dân Việt Nam thời kỳ 1944 - 1945.

*** Giá trị khoa học**

Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo là nơi có các minh chứng chân thực giúp các nhà nghiên cứu khoa học về lịch sử Đảng, lịch sử dân tộc đến nghiên cứu, học tập và nâng cao trình độ lý luận, chuyên môn thông qua những điểm di tích, những hình ảnh trực quan, và một số tư liệu, tài liệu liên quan còn được lưu giữ và trưng bày tại đây.

Ngoài những giá trị lịch sử, văn hóa quan trọng, Khu di tích lịch sử Rừng Trần Hưng Đạo còn là thắng cảnh lý tưởng, sơn thủy hữu tình, thời tiết ôn hòa, trong lành. Đồng bào dân tộc nơi đây còn bảo lưu nhiều nét văn hóa truyền thống giàu bản sắc, độc đáo và hấp dẫn. Đây là nơi du khách trong và ngoài nước có thể tham quan, thưởng ngoạn thắng cảnh và du lịch sinh thái, trải nghiệm văn hóa bản địa đầy ý nghĩa.

Kết luận

Bài viết nghiên cứu tìm ra những giá trị tiêu biểu của Di tích quốc gia đặc biệt Rừng Trần Hưng Đạo đồng thời đánh giá vị trí, vai trò của di tích đối với việc phát triển kinh tế, xã hội của huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng. Căn cứ vào kết quả nghiên cứu trên các nhà quản lý văn hóa có thể đề xuất giải pháp bảo tồn và phát huy các giá trị của di tích gắn với việc phát triển du lịch của địa phương.

CULTURE

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Cao Bằng (2012), *Thuyết minh tổng hợp Quy hoạch xây dựng, bảo tồn, tôn tạo và phát huy giá trị khu di tích lịch sử rừng Trần Hưng Đạo, huyện Nguyên Bình, tỉnh Cao Bằng*, Nxb. Sở Văn hóa Thể thao và Du lịch tỉnh Cao Bằng, Cao Bằng.
2. Tỉnh Ủy Cao Bằng (2021), *Kỷ yếu tọa đàm Đại Tướng Võ Nguyên Giáp với quê hương cội nguồn cách mạng Cao Bằng kỷ niệm 110 năm Ngày sinh của Đại tướng Võ Nguyên Giáp (25/8/1991-25/8/2021)*, Nxb. Tỉnh ủy Cao Bằng, Cao Bằng.
3. Tỉnh Ủy, Hội đồng nhân dân ủy ban nhân dân tỉnh Cao Bằng, Viện sử học Việt Nam (2009), *Lịch sử tỉnh Cao Bằng*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
4. Tỉnh Ủy, UBND Tỉnh Cao Bằng, *Địa chí Cao Bằng (2000)*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
5. Trang thông tin điện tử Sở thông tin và Truyền thông Cao Bằng, *Truyền thống Văn hóa - Lịch sử Cao Bằng*, (www.sotttt.caobang.gov.vn), (2021).
6. Trịnh Thị Minh Đức, Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn Di tích lịch sử Văn hóa*, Nxb. Đại học quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
7. Trương Quốc Bình (2016), *Bảo tồn kho tàng di sản văn hóa Việt Nam*, Nxb. Văn hóa dân tộc, Hà Nội.
8. UNESCO (1972), *Công ước về bảo vệ Di sản văn hóa và thiên nhiên thế giới*, (nguồn whc.unesco.org).